

Maja Piotrowska

Uniwersytet Wrocławski

***Wiedza na temat poradnictwa na studiach
pedagogicznych. W poszukiwaniu remedium
na główne problemy współczesnego świata.***

**X Ogólnopolski Zjazd Pedagogiczny – Sympozjum
specjalne. Warszawa, 20 września 2019 roku**

W dniach 18–20 września 2019 roku w Warszawie odbył się X Jubileuszowy Ogólnopolski Zjazd Pedagogiczny organizowany przez Polskie Towarzystwo Pedagogiczne, Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego oraz Akademię Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Tematem przewodnim Zjazdu, który stał się miejscem spotkania i wymiany myśli wielu przedstawicieli środowiska naukowego, uczyniono *Pedagogikę i edukację wobec kryzysu zaufania, wspólnotowości i autonomii*. Tak sformułowany przez organizatorów tytuł stworzył uczestnikom wiele możliwości zaproponowania nowych spojrzeń i prób odczytania tak istotnej problematyki, zwłaszcza w kontekście pojawiających się różnorodnych kryzysów w coraz bardziej złożonej i niejednoznacznej współczesności. W trakcie trzydniowych obrad Zjazdu jego prelegenci, słuchacze i obserwatorzy podjęli dyskusję skoncentrowaną na współczesnych wyzwaniach stojących przed pedagogiką i edukacją w zmieniającej się rzeczywistości ekonomicznej, politycznej, kulturowej oraz społecznej zarówno Polski, jak i całego świata. Uczestnicząc w nim, można było wysłuchać licznych wykładów jubileuszowych i plenarnych oraz referatów wygłoszonych w siedmiu sekcjach tematycznych i podczas ośmiu sympozjów specjalnych. Problematyka sekcji skupiła się wokół takich ogólnych zagadnień jak: Polityka edukacyjna, szkoła, instytucje edukacyjne; Nauczyciel; Młodzież, uczeń, student, słuchacz; Rodzina, dziecko, opieka, instytucje wychowania; Rynek pracy, rozwój zawodowy, oczekiwania pracodawców; Środowisko globalne, środowisko lokalne, relacje społeczne, grupy społeczne, media, migracje; Metodologia badań humanistycznych i społecznych.

W ramach sympozjów specjalnych uczestnicy dzielili się wiedzą wypracowaną w ich często wąsko specjalistycznych poszukiwaniach badawczych i dotyczącą tematów mniej ogólnych, na co wskazują tytuły: *Zdolności i twórczość. Problemy,*

koncepcje, perspektywy; Pedagogika specjalna w rozpoznawaniu triady teoretyczno-empirycznej: osoba–rodzina–społeczeństwo; Dziedzictwo idei i dramaty losów czołowych postaci i pedagogiki polskiej w XX wieku: historia, analiza i krytyka więzi i piękności pokoleniowych; Zaufanie i wspólnotowość w pracy nauczycieli; Wiedza na temat poradnictwa na studiach pedagogicznych. W poszukiwaniu remedium na problemy współczesnego świata; Tożsamość pedagogiki medialnej. Perspektywy wyzwania, zadania; Polsko-ukraiński dyskurs naukowy o pedagogice pracy i andragogice; (Nie)bezpieczeństwo ontologiczne. Człowiek współczesny w matni znaczeń, zagrożeń i symboli.

Problematyka poradnictwa została podjęta na jednym z sympozjów, które obradowało 20 września, w trzecim dniu Zjazdu. Ośrodkami inicjującymi jej wydzielanie w obradach Zjazdu były: Uniwersytet Wrocławski, Dolnośląska Szkoła Wyższa, Uniwersytet Zielonogórski oraz Naukowe Towarzystwo Poradownicze. Organizacją sympozjum zajęła się prof. Uniwersytetu Wrocławskiego dr hab. Edyta Zierkiewicz, zapraszając nauczycieli akademickich polskich uczelni do podzielenia się swoimi uwagami, związanymi z prowadzeniem ze studentami zajęć przekazujących wiedzę poradniczą oraz wyniesionymi z tego doświadczeniami. W ramach V sympozjum zatytułowanego *Wiedza na temat poradnictwa na studiach pedagogicznych. W poszukiwaniu remedium na problemy współczesnego świata* można było wysłuchać dziewięciu wystąpień przedstawicieli różnych ośrodków akademickich w Polsce, zajmujących się kształceniem w tym zakresie. Rozbudowany tytuł sympozjum nie tylko nawiązywał do kwestii związanych z dydaktyką szkoły wyższej, dotyczącą wskazanego obszaru wiedzy, ale uwypuklał jej powiązania z aktualną rzeczywistością, zaakcentowaną w ogólnym tytule X Zjazdu PTP.

Spotkanie moderowała i prowadziła dr hab. Edyta Zierkiewicz, która na samym początku podkreśliła wagę refleksji poradniczej na studiach pedagogicznych. Sympozjum otworzyło wystąpienie dr hab. Alicji Czerkawskiej, profesor DSW we Wrocławiu, zatytułowane *Adaptacyjny i emancypacyjny wymiar biografii edukacyjnych osób dorosłych. Refleksje poradniczy. Referentka* przedstawiła założenia realizowanego przez siebie badawczego projektu, w którego ramach osoby dorosłe (w okresie wczesnej i średniej dorosłości), podejmując studia pedagogiczne w Dolnośląskiej Szkole Wyższej, mają okazję analizować i interpretować przebieg własnej biografii edukacyjnej. Podczas zajęć dydaktycznych z przedmiotu „warsztaty całonocnego uczenia się” studenci przyglądają się różnym elementom składowym własnego życia, m.in. rozwojowi indywidualnej tożsamości, głównym tematom życia, znaczącym osobom i relacjom społecznym, warunkom życia, własnym możliwościami i ograniczeniami, doświadczanym trudnościami, rozterkom, punktem zwrotnym w swojej egzystencji, zmianom w obrębie swoich poglądów i systemu wartości, marzeniom, celom życiowym. To rozpoznanie prowadzi do głębszego rozumienia siebie, własnego losu, kontekstu społeczno-historyczno-kulturowego, a tym samym stanowi dodatkowy impuls do budowania świadomych związków ze światem wewnętrznym i zewnętrznym. Profesor Czerkawska wskazała,

że w procesie całościowego uczenia się osób dorosłych i podczas prowadzenia autoanalizy, przedstawianej w postaci autonarracji, rysują się wyraźnie dwie twórcze odmienne orientacje – dążenie do adaptacji i osiągnięcie emancypacji.

W wystąpieniu zatytułowanym *Poradnictwo oczami studenta. Raport z badań* dr Anna Kławsiuć-Zduńczyk, reprezentująca Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, zreferowała wyniki autorskich badań dotyczących wiedzy studentów na temat profesjonalnej pomocy, ich oczekiwań względem usług doradczych, a także posiadanych przez nich doświadczeń w zakresie korzystania z instytucjonalnego wsparcia. Badanie przeprowadzone zostało metodą sondażu diagnostycznego na próbie 200 studentów. Autorka, prezentując jego wyniki, podkreśliła, iż wiedza z nich płynąca może okazać się pomocna w budowaniu warsztatu pracy doradców zawodu oraz wykładowców kształcących studentów w zakresie poradnictwa i doradztwa zawodowego.

Z kolei dr Anna Maria Kola (także z UMK) zaprezentowała referat pt. *Teoria i praktyka poradnictwa w kształceniu pracowników socjalnych*, który dotyczył historycznych i współczesnych sposobów i form kształcenia w zakresie poradnictwa (rodzinnego, zawodowego, socjalnego itp.) na kierunku „praca socjalna w Polsce”, analizowanych z punktu widzenia standardów jakości kształcenia akademickiego, w tym również wyznaczanych przez Polską Komisję Akredytacyjną, a także reform systemu pomocy społecznej. Doktor Kola zauważyła, iż zmiany systemu pomocy powodują, że działania pomocowe wychodzą obecnie poza czynności administracyjne i kładą większy nacisk na bezpośrednie, specjalistyczne wsparcie rodziny w różnych zakresach jej funkcjonowania. Wsparcie to realizowane jest za pomocą poradnictwa specjalistycznego, które stanowi element kształcenia przyszłych pracowników socjalnych na polskich uczelniach. Obydwa referaty są opublikowane w tym numerze *Studiów Poradniczych/Journal of Counsellogy*.

Doktor hab. Jolanta Lenart, prof. Uniwersytetu Rzeszowskiego, w swoim wystąpieniu zwróciła uwagę na *Kompetencje pedagogów w zakresie doradztwa zawodowego. Potrzeby a rzeczywistość*. Zdaniem referentki większość dzisiejszych absolwentów pedagogiki, nie posiada niezbędnych umiejętności i głębokiej wiedzy w zakresie specyfiki poradnictwa zawodowego. W podobnej sytuacji znajdują się również nauczyciele szkół podstawowych, co może tym bardziej być niepokojące, że zarówno jedni, jak i drudzy są obciążeni w swojej pracy zawodowej do prowadzenia działalności wychowawczej w zakresie przygotowania uczniów do wyboru zawodu. Według profesor Lenart można zadać pytanie, dlaczego Ministerstwo Edukacji Narodowej w porozumieniu z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego nie wprowadzi do programów kształcenia pedagogów i nauczycieli różnych specjalności treści z zakresu poradnictwa zawodowego. Opisana sytuacja stała się dla badaczki przyczynkiem do podjęcia studiów archiwalnych, które były próbą ustalenia, czy we wcześniejszych okresach, tj. w dwudziestolecu międzywojennym i w okresie Polski Ludowej, sytuacja wyglądała podobnie oraz do przeprowadzenia małych

badania sondażowych wśród absolwentów pedagogiki Uniwersytetu Rzeszowskiego w celu poznania ich kompetencji w zakresie doradztwa zawodowego.

Wystąpienie dr Mai Piotrowskiej z Uniwersytetu Wrocławskiego, z tytułem *Kształcąc przyszłych doradców rodzinnych. Projekt zajęć fakultatywnych „Poradnictwo rodzinne”, rozszerzających wiedzę i umiejętności doradcze studentów*, dotyczyło organizacji przedmiotów kształcenia w zakresie poradnictwa rodzinnego na specjalności „poradnictwo i pomoc psychopedagogiczna” otwartej w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego. Autorka zwróciła uwagę, że w obecnych czasach, w których tak wiele rodzin doświadcza różnorodnych kryzysów, zarówno szeroka, interdyscyplinarna i dobrze ugruntowana podczas studiów wiedza teoretyczna, dotycząca obszaru pracy z rodziną, jak i biegłe posługiwanie się warsztatem doradczym w procesie pomocy jej członkom, stają się niezbędnymi elementami działalności zawodowej przyszłych doradców rodzinnych.

Kolejna prelekcja, autorstwa dr Violetty Drabik-Podgórnjej (UWr), była z tytułem *Wizje i rewizje w poradnictwie. Rozterki poradcoznawcy w obliczu chaosu pojęć i działań w obszarze wspierania rozwoju kariery*. Referentka skoncentrowała się na przedstawieniu licznych dylematów, przed którymi stoją współcześni poradcoznawcy i doradcy praktycy, chcący w sposób profesjonalny nieść pomoc w obszarze wspierania kariery. Rozterki specjalistów od pomagania przedstawiła biorąc pod uwagę pięć ich wymiarów: ontologiczny, epistemologiczny, aksjologiczny, metodyczny oraz egzystencjalny. Ten referat został opublikowany w t. 8 *Studiów Poradcoznawczych/Journal of Counselling* (s. 71–86/289–319).

Z kolei dr hab. Barbara Skałbania, prof. Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, w swym referacie z tytułem *Wiedza na temat poradnictwa u rodziców oraz nauczycieli edukacji inkluzyjnej* podjęła problem edukacji inkluzyjnej, która uwzględnia różnorodność potrzeb uczniów w ramach ogólnodostępnego kształcenia. W swoim wystąpieniu prof. Skałbania charakteryzując edukację inkluzyjną, wskazała, iż ten model kształcenia zakłada wyrównywanie szans edukacyjnych, zapewniając uczniom i ich rodzicom szeroko rozumiane działania poradnicze/wspierające. Pojawia się jednak istotny problem związany z poradnictwem i wsparciem adresowanym do nauczycieli, które ujmowane jest zbyt wąsko i często utożsamiane wyłącznie z ich doskonaleniem zawodowym. W swoim wystąpieniu referentka uzasadniała, że poradnictwo dla nauczycieli winno być realizowane wieloobszarowo, uwzględniając ich rozwój osobowy, podnoszenie kompetencji terapeutycznych, zwiększanie umiejętności realizacyjnych, czyli w pełni dążyć do świadomego tworzenia wspólnej przestrzeni edukacyjnej – co jest głównym założeniem inkluzji.

Tę część obrad zakończyły prelegentki – dr Daria Zielińska-Pękał oraz dr Joanna Dec-Pietrowska, reprezentujące Uniwersytet Zielonogórski, wystąpieniem z tytułem *Specyfika kształcenia w zakresie poradnictwa – refleksje poradcoznawczyń*, w którym przybliżyły specyfikę kształcenia w zakresie poradnictwa studentów kierunku „praca socjalna” na Uniwersytecie Zielonogórskim. Referentki

poddały analizie aktualny proces kształcenia przyszłych doradców i osób związanych z szeroko rozumianym pomaganiem. Zwróciły uwagę na wszystkie przedmioty z „poradnictwem” w nazwie, realizowane w toku studiów na zielonogórskiej uczelni (m.in. „poradnictwo rodzinne i seksualne”; „poradnictwo wychowawcze”; „poradnictwo dla młodzieży”; „poradnictwo gerontologiczne”; „teoria i praktyka poradnictwa”; „poradnictwo zawodowe” i inne). Najwięcej jednak uwagi poświęciły przedmiotowi „poradnictwo zapośredniczone”, który został już wcześniej wprowadzony do programu kształcenia i do dnia dzisiejszego jest realizowany jedynie na ich uniwersytecie. Autorki referatu zaprezentowały sens oraz cel prowadzenia takiego przedmiotu w cyklu kształcenia przyszłych doradców, jego zakres tematyczny, jak również pierwsze refleksje studentów na temat sposobów ich odnajdywania się na każdym z proponowanych na studiach etapów przyszłej pracy poradniczej.

Symposium, z uwagi na różnorodność podjętej tematyki związanej z wiedzą na temat poradnictwa na studiach pedagogicznych, stało się przestrzenią do zadawania pytań, krótkiej dyskusji i wymiany poglądów.

Głos podsumowujący, na zakończenie spotkania, zabrała prof. zw. dr hab. Alicja Kargulowa, która podziękowała wszystkim uczestnikom za przybycie. Odniosła się do poszczególnych wystąpień, doceniając trud wniesiony przez autorki w przygotowanie referatów i podzielenie się na forum wnioskami z przeprowadzonych badań. Wyraziła też przekonanie, iż symposium było dobrą okazją do podjęcia pogłębionej refleksji nad problematyką poradownictwa, a w szczególności nad organizacją dydaktyki w zakresie kształcenia przyszłych doradców. Spotkanie to, w przekonaniu prof. Kargulowej, było niezwykle potrzebne także dlatego, że współcześnie pojawia się coraz więcej złożonych problemów, z którymi muszą się mierzyć ludzie słabo przygotowani do radzenia sobie ze zmianami w dzisiejszym świecie i poszukujący różnorodnych porad, często bez brania pod uwagę ryzyka związanego z nadużywaniem ich zaufania. Stąd wielostronne profesjonalne kształcenie doradców zdaje się potrzebą chwili.

Na zakończenie został sformułowany wniosek, który poparli wszyscy uczestnicy Symposium, by wspólne dyskusje poradownicze odbywały się częściej i przybrały charakter cyklicznych spotkań.